

انتشارات گنج علم

فلسفه ستیزی

نویسنده: مهین حاتم پور

ویراستار: سعید طاووسی

صفحه آرا: سمیرا کایدی

طراح جلد: دلارام پری پیکر

ناشر: گنج علم

چاپ اول: بهار ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۹۶۵-۹۵-۸

بها: ۹۶۰۰۰ تومان

نشانی: شیراز، چهارراه ۱۵ خرداد، ابتدای خیابان قصردشت،

کوچه ۱، پلاک ۱

تلفن: ۰۷۱۳۲۳۰۴۰۱۷

آدرس سایت: www.gpub.ir

ایمیل: Ganjelpub@gmail.com

«کلیه ی حقوق چاپ و نشر برای ناشر محفوظ است.»

سرشناسه	: حاتم پور، مهین، ۱۳۶۷-
عنوان و نام پدیدآور	: فلسفه‌ستیزی (مطالعه‌ی عناد با فلسفه در اشعار فارسی) / مولف مهین حاتم پور؛ ویراستار سعید طاووسی.
مشخصات نشر	: شیراز: گنج علم، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۴ ص.
شابک	: 978-622-6965-95-8 : ۹۶۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه: ص. [۱۳۱]-[۱۴۴]
موضوع	: فلسفه -- تاریخ
موضوع	: Philosophy -- History
موضوع	: فلسفه -- ایران -- تاریخ
موضوع	: Philosophy -- Iran -- History
موضوع	: عقل‌ستیزی در ادبیات
موضوع	: Irrationalism (Philosophy) in literature
موضوع	: عقل‌ستیزی -- تاریخ
موضوع	: Irrationalism (Philosophy) -- History
موضوع	: فلسفه در ادبیات
موضوع	: Philosophy in literature
رده بندی کنگره	: ۷۲B
رده بندی دیویی	: ۱۹۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۶۳۰۹۰۲
وضعیت رکورد	: فیبا

فهرست مطالب

۳	 سخنی نویسنده
۵	 بخش اول
۵	 نگاهی اجمالی به مفهوم فلسفه
۵	 پیدایش فلسفه
۸	 اولین فیلسوفان
۱۲	 فلسفه ی مشائی
۱۲	 سوفسطائیان
۱۹	 بخش دوم
۱۹	 سیر فلسفه در ایران
۱۹	 دوران پیش از اسلام
۲۲	 دوران پس از اسلام تا اواخر بنیامیه
۲۴	 دوردی عباسی (۶۵۶-۱۳۲)
۵۳	 فلسفه و حکمت در سده‌ی هفتم و هشتم
۵۵	 فیلسوفان بزرگ فلسفه
۶۷	 بخش سوم
۶۷	 فلسفه سنی‌زی در اسلام
۹۱	 بخش چهارم
۹۱	 فلسفه سنی‌زی در شعر مکتب عراقی
۹۱	 فلسفه سنی‌زی در شعر

سخن نویسنده

فلسفه ره‌آوردی یونانی است که در فرهنگ و ادب ایرانی از روزگار دور و دیر جای باز کرده و در آفرینش‌های ادبی خود را نشان داده است. در آثار ادبی پس از اسلام به ویژه در دوره سامانی با حکمت ایرانی درهم آمیخته و فکر و آثار اندیشگی شاعران را جهت بخشیده است؛ چنان‌که در شاهنامه حکیم توس هم در پرورش روان شخصیت‌ها و هم در توصیف خرد جلوه‌گر شده است. در جامعه سده پنجم به ویژه در دوره حکومت محمود غزنوی که فکر اشعری بر شیوه منطقی و فلسفی معتزله و شیعه ترجیح داده می‌شود، اندک‌اندک خردگرایی به خردگریزی و فلسفه‌دوستی به فلسفه‌ستیزی می‌انجامد و بدین گونه قانون نانوشته جنگ با فلسفه همه‌گیر می‌شود؛ چنان‌که فرخی، محمود را به سرکوب شیعه و معتزلیان می‌ستاید و آتش زدن کتاب‌ها و به دار کشیدن پیشوایان و هواداران ایشان را کاری درخور حفظ دین می‌شمارد.

فلسفه و فلسفیان در روزگار پاره‌پاره و پاره‌پاره سلجوقی به وضعی بدتر از گذشته فرو می‌افتد؛ آنان دریافته‌اند که فرمانروایی ایشان جز در ستیز با دانش حقیقی دوام پیدا نمی‌کند از این جهت عربی‌مآبی و اشعری‌گری را شعار خود ساختند. حتی شاعرانی صوفی‌مشرّب که به علم و دانایی ارزش می‌دادند به جان عقل فلسفی و فکر منطقی افتادند که سنایی از پیشروان این راه به‌شمار می‌آید، به‌طوری‌که با صراحت و شجاعت کم‌نظیری فکر فلسفی را ارزش‌پشیزی هم نمی‌دهد و عاقلی را کار بوعلی سیبویه می‌داند. در سده هفتم هجوم ویرانگر پرکشتار مغول و تاتار سبب انحطاط فکری به ویژه اندیشه فلسفی گشت، اما در این میان نمی‌توان خدمات چشم‌گیر خواجه نصیرالدین توسی را نادیده گرفت. وی توانست با شیوه تفکر فلسفی و نگاشتن آثار خود در تداوم این نوع فکر و اندیشه مؤثر واقع گردد. به هر روی این فکر جبرگرایی اشعری بوده که به مردم سده هفتم تلقین کرده بود که هجوم مغول چیزی نیست جز آنچه خداوند تقدیر کرده تا از آنان انتقامی بلیغ بکشد و چه سقوطی بدتر و دردناک‌تر از این که مردمی، خود به پای خویشتن به قتل‌گاه دشمن روند و گردن در برابر شمشیر تیز آنان خم کنند. به نظر می‌رسد این روح شکسته و خوارشده ایرانی حتی در سده‌های پس از آن نیز نتوانست خود را ترمیم کند و به فکر احیاء و گسترش فرهنگ و سرزمین خویش بيفتد.